While analysing the terms denoting deceit their Latin, Greek, and German equivalents have been revealed. It has been found that some terms (insidie, imboscata, agguato) were given the meaning of pretending, concealing the nature of a scammer who implicitly, secretly is waiting for the moment to strike or kill an opponent. Other terms (laccio, trappola, tranello) reflect active actions aimed at misleading the victim or, in other words, knocking him / her out of the way, tempting him/her with false excitements in order to lure him / her to a particular place or circumstances from which he/she cannot escape without losses.

It has been stated that being entrapped (agguato, imboscata) the victim choses his / her own route to which his/her executer adjusts. Under such circumstances a more sophisticated and active trick is needed to guide the victim to the path chosen by his/her opponent, and not the other way round. However, there is a significant difference in doing the trick: in particular, in the «agguato» the tormentor is waiting for the moment to strike timely and decisively; instead, «imboscata» is based on previously taken measures to reduce the spatial distance that deliberately separates two antagonists.

Special attention is drawn to author's original stylistic devices, for instance, «traptola» is a kind of glue used to immobilize the birds, due to the glueiness of mistletoe berries (vischio) from which, obviously, the word «invischiare» derives that means «to lure».

The philosophical purpose of the mentioned lexical and textual analyses is to create a more accurate and profound understanding of such important phenomena in the history and person's life.

Key words: moral philosophy, Latin literature, Bible studies, patristics and Christian theology, semantics and lexicography, Greek, Latin and Italian languages.

УДК 821.135.1(477.85)-1.09

Л. М. Ковалець

ПІЗНАЮЧИ БОГА, ЛЮДИНУ, СВІТ: ПОЕЗІЯ МІРЧІ ЛЮТИКА ЯК ДУХОВНА ВЕЛИЧИНА

У статті проаналізовано тематичні та духовні горизонти поезії сучасного румунського автора, котрий живе і працює в Україні, Мірчі Лютика. Об'єктом уваги стали вибрані твори, перекладені українською Віталієм Колодієм та вміщені у збірці «Зворотні обрії» (Чернівці, 2018). Предметом же філософсько-ліричного пізнання автора виявилась надважлива тріада Бог – Людина – Світ.

Доведено, що завдяки змістовому наповненню, ідейним домінантам, високохудожності поезія Мірчі Лютика істотно збагачує літературу, творену в Україні мовами національних меншин, і варта активнішого введення в загальноукраїнський та загальноєвропейський контекст.

Ключові слова: Мірча Лютик, поезія, переклади, тріада «Бог – Людина – Світ», ліричний герой, гармонійне і дисгармонійне, екзистенційне.

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-20-73-80

Постановка наукової проблеми та аналіз останніх публікацій. Творчість румунського поета Мірчі Лютика znana в Україні: цей автор народився 1939 року в селі Йорданешти, що на Чернівеччині, фактично усе його життя пов'язане з рідним краєм

та літературою. І більше десятка виданих в Україні книжок (попри активний вихід їх у сусідній державі), притім книжок добротних, перекладених українською, а також численні газетно-журнальні публікації про цю творчість – тому підтвердження. На зламі століть феномен М. Лютика чи не найуспішніше пробували збагнути Ірина Гемблук [1], Олекса Романець [4], Тамара Севернюк [5], Марія Тоаке [7], хоч їхні роботи стосувались чи то загальних питань, чи віршознавчих аспектів, майстерності перекладів М. Лютика українською, здійснених Віталієм Колодієм. Потреба осмислити творчість Майстра передовсім як високодуховну художню просторінь, релігійну і водночас антропоцентричну, пройняту думками про долю цілого світу, визначила мету і завдання пропонованої студії.

Безпосереднім **об'єктом** уваги стали вірші зі збірки М. Лютика «Зворотні обрії», виданої чернівецьким видавництвом «Букрек» 2018 року. Вона вмістила найкращу частину лірики поета, перекладену відомим українським письменником та перекладачем Віталієм Колодієм.

Історію «Зворотних обріїв» важко оцінити зором та й думкою, вона навіть не так первісними текстами, як глибинним своїм змістом закорінена у праосновах людства, не кажучи про наше теперішнє життя і навіть майбутнє. Відчувати зв'язок із ними, так само, як стрімкий лет часу, минуцість тлінного, тривогу за те, що буде завтра і навіть тоді, коли дорога сягне обріїв, для ліричного героя – все одно що дихати: *«Дні мої по часових каскадах / В міфі мчать. І я за ними мчусь»* [3, с. 22]. Очевидно, В. Колодій, підступаючи з перекладацьким наміром до материка Лютикової поезії, зауважив собі високість поетичних поривів, як і скрупульозність їх виповідання та сам стиль життя автора, якщо у проникливій передмові до публікації наприкінці травня 1989-го в газеті «Молодий буковинець» своєї першої добірки таких перекладів висловився про М. Лютика так: «То є справжня, непоказова робота в ім'я найвищих ідеалів, що єднають уми та душі, робота, якою поет і перекладач щасливо відгородився од манірної дрібної суєти, що лиш оману виставляє для ефекту, а не істинну суть...» [2, с. 11].

При пов'язаності своїй із конкретними персоналіями ця книжка завдяки змістовому наповненню, ідейним домінантам, високохудожності є непересічною подією загального масштабу, позаяк головним предметом філософсько-ліричного пізнання автора є надважлива тріада Бог – Людина – Світ. Навіть коли наперед виходить одна тема, один учасник тріади, інші не зникають, їх видно наче крізь призму дивовижного кристала. Бо де у М. Лютика Всевишній, там переважно і Людина, там і Світ з усією проблематикою їхнього буття. І все ж стосовно багатьох зразків своєї лірики поет міг би повторити думку неспійманого світом Г. Сковороди, висловлену в листі до М. Ковалинського: «Мнози глаголют, Что ли дѣлает в Жизни Сковорода? Чем забавляется? Аз же о Господѣ радуюся. Веселюся о Бозѣ Спасѣ моем» [6, с. 478]. Така ж світла радість, піднесені оклики при їх формальній відсутності, як і щастя од повсюдного віднаходження Божої сили, – у віршах «Пошук» (*«В усьому Ти – в ґрунті, в росточку зела, / В повітрі і світлі... В усьому Ти, знаю...»*) [3, с. 31], «Логос дня» (це *«логос верховний, / Божого скарбу овічнена мить»*), «Мов скалою...» (*«Ти – сонце, що нам сяє з висоти, / Каскади мирри та води живої, / І волею, мій Отче, мов скалою, / Всечасно Всесвіт підпираєш Ти»*) [3, с. 44] й ін. Це переважно звертання; як висловився М. Лютик у своїй збірці релігійної лірики «Травень з херувимами», «справжня поезія – це розмова з Богом». А скільки радості від передчуття, що ось-ось *«природа пробудиться знову у вічному стані / Свято, незаймано, в Божому благословінні, / Як на початку, як першої днини творіння»* [3, с. 23], і скільки намагань осмислити Божу могутність і тих «днів сім

лиш», коли *«все почалося від них / На світу вселенських просторах. / В раю і на вісях земних – / Рух вічних сотворень»* [3, с. 132]. Та й мова рідна – *«дарунок Божий»*, у час народження Слова митець зізнається Господові: *«В ту мить / До заповітного зближають, Отче...»* [3, с. 105].

Мотив Бога-Світла, Сонця, Бога-Творця і Великого Батька, зрозуміло, має біблійне походження, хоч М. Лютик щоразу сам прагне знайти свою поетичну, емоційну, сердечно-духовну форму оприявлення Божественного, при всьому усвідомленні незбагненності світу його ліричний герой моментами таки хоче пізнати таїну буття (*«Що в нашій світі перше і вторинне?»* [3, с. 41]), і така лірика перегукується з поезією бароко, парадоксальністю її ідейно-естетичних засад. Реальне і божественне (уявлюване), поєднавшись, створюють чимало абсолютно нових, сповнених світла художніх картин, які й покликаний відкрити митець: *«Як таїнство (зі звуку, барви, слова), / З небес іконостас сія любов'ю / У відсвітах святої благовісті, // У розлитті довічності пречистім»* [3, с. 32], – читаємо в одному вірші, а в іншому, що значно поодаль, радісний з ним перегук: *«Ген в небі з'яснило ікони обличчя – / зі світла пелюсток той образ крилатий»* [3, с. 114].

«У всієї нашої культури – душа першовідкривача. Відкрити те, чого не видно, перевести це у світ світла внутрішнього зору, щоб заволодіти цим, – це було з найперших днів її [культури. – Л. К.] найбільш невгамовною пристрасстю» [10, с. 532]. Пристрасно поклоняючись Світлу, поетизуючи його в літературі так, як, здається, ніхто інший, М. Лютик переводить у ясну просторінь навіть чорні, трагічні сторінки власного буття: за його уявленням, спочилий тато *«на промені зупиниться спокійно, / На тім самім, де спочиває мама... // Там зовсім поряд, як на Трійці свято, / Вівтар безсмертя буде їм сіяти»* [3, с. 101].

Якщо в релігійній ліриці поета домінує одна світла тональність, то в решті творів, де більше про земне, – їх ціла гама. І М. Лютик тут закономірно складніший, багатоманітніший. Як філософ, він хоче не стільки *«рай земний збагнути / В таємну мить пробудження природи»* [3, с. 21], а й хоче збагнути часову плинність, якнайдалший простір (*«зворотні обрії!»*), зв'язок поколінь, минуцість людини і її непроминальність і навіть, скажімо, таке, що *«росте в шаленстві»*, метафоричне дерево життя (*«Це древо – хрест. В безмежжі світовім / Стоїть Ісус, розп'ятий на нім...»* [3, с. 39]). До слова, у *«Прелюді розп'яття»* поет саме людям ставить на карб те, що сталося із Сином Божим на Голгофі. Тож де *«витоки вселенських протиріч»*? Хто винен у тому, що *«так людині безнадійно, так несправедно людині»*, чи не сама людина? Простір цей *«незавершений, мінливий і перебіжний»*, та й ми *«минаємось нестримно, як видіння, / Безтямно до Олімпу тягне нас. / І сходить вік у тім пустім стремлінні...»* [3, с. 103].

Благо, що поет уміє щасливо, як і в реальному житті, возноситись над суєтою, дріб'язком, разом з тим не відсторонюючись від прози буття, його істотних дисонансів. Бачене, передумане, пережите постає здебільшого у формі ліричних переживань і заодно художніх узагальнень (так твориться «мисляча поезія» – за Г.-Г. Гадамером, «саморозгортання думаючого слова»). Життєва конкретика (але без епічності) зі свого боку так само працює на узагальнення. Читачеві ж бо важливо знати, чи запам'ятав поет один із багатьох світанків, одне із багатьох облич, чи зізнається він у суто своїй печалі. Ось ніби вихоплене з реальності буковинське весілля: його авторська метафоризована візія повна світла і життєдайної перспективи: цілються наречені – і *«плодами сад визріває», «плеться світлінь на дерева – і в них прибуває сили, / Сік у виноградних лозах аж закипає»* [3, с. 70]. Ось монументальний, цілком кінематографічний образ простого чоловіка, схожого водночас на скульптури епохи

Відродження: *«Бачу: ось він іде в спеку з отарою в діл, / Тронки дзвенять, простір повниться гримкотнею. / В сяєві сонця, в камінний вкарбований небосхил / Вівчар ніби в землю вріс, глянь – разом з палицею своєю...»* [3, с. 85]. А ось зовсім іншого плану фантазія старого майстра, його намагання створити «мрію давніх літ» – звісно, жіночий образ, і то з чого тільки завгодно: з каменю, глини, піску, *«цвіту, світла й диких трав»*, із золота та бронзи, з дерева та вогню, *«із пісень, бажань та снів»*, *«із туманів та вітрів»*, *«з хаосу та небуття, з молитов і каяття»*, *«Із легенд, казок, надій»* [3, с. 49] – дарма що жінка є все! Грайлива, хоч і з глибшим підтекстом, інтонація, легкий, рідкісний у М. Лютика двовірш створюють враження повноти життя, високого рівня задоволеності ним.

Такий щасливий Лютиків ліричний герой, видається, ще у храмі природи, в поетизації своєї улюбленої світанкової пори, на якій теж печать Неба (*«мов патріарх подивився біблійний / І посміхнувся народженню днини»* [3, с. 121]), такий щасливий він, перебуваючи з природою тет-а-тет. Автор хіба де-не-де персоніфікує її сили (*«Земля в уборі молодій, / І місяця весільний плін...»* [3, с. 93]), але звідусь близькі до пантеїстичних настрої від самого споглядання чи то карпатських обширів, чи морських просторів, чи просто «цвітопаду», «зливи безтямною», «промінної зливи». Іноді його ліричний герой міг би повторити думку Т. Шевченка, висловлену в «Журнале»: «Ничего не может быть в жизни слаще, очаровательнее уединения, особенно перед лицом улыбающей(ся), цветущей красавицы матери Природы. Под ее сладким, волшебным обаянием человек невольно погружается сам в себя и видит Бога на земле, как говорит поэт» [9, с. 17]. Водночас Лютикові (як і Кобзареві) рефлексії, звідані перед тим лицем, іноді сповнені гіркого присмаку, бо є це невідворотне поринання в себе! *«Злива безтямна... шумливо пронизує мозок і кров»* [3, с. 100]; поранений птах змушує ліричного героя уподібнитись йому: *«Злетіти б, Господи, злетіти!..», «Поплакати б... Сльозою відмолить / Цей біль...»* [3, с. 93]. Що вже казати про думки щодо переобтяженої стражданнями планети («Рондель Землі») або ж чутливе вловлювання руху самого часу в такому, здавалось би, звичайному природному видиві: *«у вузлуватих кронах [дерев], в покрученому паліччі / Зримо природа малює самої історії плін»* [3, с. 53]?!

Виходить, ця тема при всій акварельності окремих картин не є в письменника «чистою». Та й тема особистісна, втілена у віршах «Постійність», «Поцілунок», «Єдині!.. Одне намисто...» та іще деяких, ширша за тему кохання або ж тему побратимства чи родинного життя людини. Йдеться про вивірені часом почуття, їх всеосяжність та глибину (ліричний герой зізнається своїй обраниці: *«Коли ти поруч – все цвіте й буя, / Кохання дух витає над землею. / А в час розлук зливається з твоєю / Лише моя, лише сльоза моя»* [3, с. 72]), йдеться про гірку і незбагненну можливість зворотного руху, повернення в минуле («По далечі минулих літ назад», – як писав М. Бажан), а то й можливість зупинення миті, наповнення її давно чи щойно пережитим. Ідеться, таким чином, про фундаментальні цінності кожного, про родинну єдність і самоту – не побутову, а філософську й духовну самоту людини високої пори її життя та навіть опісля нього: *«І вже коли в осінньому саду / Останній промінь на листку розтане, / З тим поцілунком трепетним, кохана, / Я тихо-тихо в небуття піду»* [3, с. 73]. Важливо, що Лютиків герой проказує, озвучує свої почуття з великою естетичною делікатністю.

Навіть патріотична тема, втілившись у двох віршах книжки («Час Батьківщини» і «Доля»), зреалізована естетично, без галасу, бо думається про мир, працю, світло, щастя, вічність. І рідне – як національне, дуже важливе для поета – обмірковується на невисоких регістрах і переважно в культурологічному аспекті. Так старовинний

музичний інструмент румунів алеута (завдяки йому *«все нові спливають дойни / Із віків, давно забутих»* [3, с. 28]) і сама музика, *«чиста мова з материнських уст»* (*«невмируща мова-балада»!*), возвеличення М. Емінеску до найвищого рівня (він *«Всевишній у слові»*), згадані Лучафер, Фет-Фрумос, Іяна Косинзяна, присвяти діячам румунської культури (Іону Георгіце, Василю Левицькому, Олексі Романцеві), навіть мамалига, яку *«з чавунної плити / [...] подає нам казка з рук маминих до столу»* [3, с. 52], стають виразними маркерами румунськості цієї лірики. Зовнішніми маркерами, бо є ще й внутрішні, глибинні. У вірші *«Суть»*, вочевидь не випадково вміщеному ледь не на самому початку книжки як прелюдія, заспів до всього та ще й під такою назвою, поет заявляє про зв'язок зі своїм родом та міфологічною спадщиною: *«Десь ізвідти всі мої основи, / Наче білий дощ цей із віків. / Йду на круг і, як молитву, знову, / Тихо дойни шепочу мотив»* [3, с. 22]. Так промовляє генетична пам'ять, з гідністю декларується спадкоємність, неперервність поколінь, власна відповідальність за збереження духовних скарбів своєї нації, котрі живуть у свідомості, як молитва.

Натхненно поетизуючи високе, ідеальне як символ гармонії та світла, митець в осмисленні реального, земного буття сповна переймається його дисгармонійністю. Звідси – жура чи навіть різке, емоційне неприйняття, звідси – ціла низка творів відповідної змістової наповненості, іноді несподіваної для М. Лютика стилістичної оформленості. Свого часу Ю. Лотман так відгукнувся про специфіку *«мислячої лірики»* Ф. Тютчева: *«Його цікавить простір не стільки по горизонталі, скільки по вертикалі»* [8, с. 378]. Інакше кажучи, російський поет, із погляду дослідника, ішов від земного до небесного. *«Голодна, мов проруб, тропа вертикальна»*, – знаходимо у В. Стуса ту і не ту образну візію дороги до Неба. Автор *«Зворотних обривів»*, обмірковуючи світ, подумки проходить – і то не раз – і вертикальну, і горизонтальну дистанції. В сонеті *«Дванадцять»* на тлі боротьби вічних антиномій і катастрофічних зрушень у природі постає центральна психологічна подія. Вона стосується підтекстового висновку (його колись художньо втілив і Л. Андрєєв), що зрадниками Ісуса фактично виявилися й інші, крім Юди, апостоли: *«Вечеряють дванадцять... Юда – скраю... / О, Сине Божий, що з Тобою буде?... / Розглянься: всі ж тут, як один, – Іуди!..»* [3, с. 58]. Цей дуже драматичний, емоційно переобтяжений тривірш зі своїм підсумковим епілогом *«Чомусь Ісус на землю не вертає»* так само видається нам спробою збагнути *«витоки вселенських протиріч»*, а може, й намаганням ословити скорботу чи навіть зневіру в те, що в просторі *«по горизонталі»* щось може змінитись без ласки Неба.

Очевидно, тема зрадженого Христа вібрала у свідомості М. Лютика, якщо знайшла продовження в поезії *«Гойя»* – виразному зразкові сугестивної лірики, стільки тут додаткових асоціативно поєднаних смислових та інтонаційних відтінків. В основі його – дерзновенне намагання видатного іспанського художника через свої релігійні живописні роботи *«Христос у Гефсиманському саду»* і *«Моління про чашу»* репродувати трагічну безвихідність Сина Божого в останній час Його земного буття: *«Як тяжко іти на Голгофу!.. Страждання / Клянуть устами німими. / І лінія гине. І контури зримі / Заходять за видимі грані»* [3, с. 59]. Безлюддя очевидне, чути хіба передзвін часів і голос *«бездонної бурі»*, а світ (*«горизонталь»!*) – одна *«чорнота земна»*. Так – через осмислення традиційного матеріалу, культурологічну ремінісценцію, болісне резонування на гріховність людську – поет намагався зрозуміти сучасне буття, прагнучи його гармонізувати.

Інша група творів (*«Понівечений світ (І)»*, *«Понівечений світ» (ІІ)*, *«Номо sapiens»*, *«Гомоцентризм»* та їм подібні – аж до заключного *«Знаку віщувань»*)

народжувалась під знаком тієї ж місії. Однак специфічна тема, загостреність мислення зумовили своєрідний стилістичний перепад, прямоту вислову ціною часткової втрати поетичності; експресивна думка, точніше – їх щораз цілий каскад – уже не змогла вміститись у вузьких рамках найчастіше культивованих форм (медитації, елегії, сонета), тож маємо тексти розлогі, і на понад два десятки катренів. Це твори яскраво полемічні: автор апелює тепер не стільки до Бога, скільки до своїх сучасників, тож замість ліричного «я» часто фігурує або просторічне «ти», або ж (і найчастіше) узагальнююче «ми»: поет готовий відповідати з іншими за понівеченість світу.

А де у М. Лютика полемічність, там і парадоксальність (чого варта цілком сучасна, в тому числі своєю поетикою, дарма що «політична» «парадоксальна пісня з не менш парадоксальним рефреном» «Повернення в абсурд»; нагнітання повторів, доповнене алітераційно-асонансними ефектами, підсилює емоційне враження від ідеї осуду проросійських орієнтацій сучасної Молдови). У згаданих віршах поет легко, ніби граючись, оперує то іронічністю, то відвертим скепсисом, гострою інвективою і риторичними фігурами – усім, що в тому чи іншому випадку є художньо функціональним. Зрозуміло, загальний «високий» тон Лютикової поезії при цьому дещо пригасає, просторічна експресивна лексика і собі намагається завоювати місце під сонцем вишуканої мовної краси первісного та й перекладеного текстів. Так ганьбиться все, що перешкоджає поступові, утвердженню вічних морально-етичних істин, так, власне, утверджуються ці істини: *«Наш невиситимий гонор, жадібність нашу манять / То журавлем у небі, то горобцем в руці, / Та все одно блукаєм, як прохачі, в тумані, / Та все одно виходим знову на манівці. // Злагоди б нам, любові... Менше, братове, злості. / Годі блукань непевних... Годі уже... Та що? – / Ген тріумфально-заклично з трибунної високості / Клацає нам зубами знову якесь ніщо...»* [3, с. 27].

Екзистенційна туга, властива всім натурам Лютикового складу, разом з тим життєствердне, гуманістичне світовідчуття змушує автора «Зворотних обривів» у заключному творі знов шанобливо схилитись у поклони («*Такі малі ми, Господи, малі...*») і заадресувати саме цьому Великому Співбесідникові своє крайнє сум'яття – із розгубленістю, зневірою та знаходженням віри: *«Що ж сотворив Ти, Господи?... Своє / Ти загубив творіння?... Я молюся, / Я плачу, каюся, боюся: / Чи є Твій світ? Чи Ти у ньому є?...»* [3, с. 134]. Категоризм запитань (а вони теж – форма мислення) закономірно передбачає таку ж тональність відповідей; ліричний герой – поет у художній реальності – нагадує людям про неминучість розплати за те, що, відкинувши Бога, *«віддалились омані та брехні»*, і неминучість судного дня. Перегуки з пізнім Т. Шевченком дають підстави припасувати й до Лютикової ситуації міркування академіка І. Дзюби про специфіку релігійності Кобзаря: він наближав Бога до життя, а життя до Бога. «Зворотні обриві» усім своїм складом спрямовані на це зближення.

Примітно, що автор, загалом не схильний до циклічності, і тут уникає такого способу компонування матеріалу, хоч, здавалося б, розглянуті тематично-емоційні пласти могли б надати мовленому більшій струнності. Але ні. Перед нами розкуте поетичне самовираження, разом з тим внутрішньо впорядкована поліфонія думок, кожна з яких не є кінцевою, бо передбачає своє продовження в нашій свідомості та нашій душі, а значить, як сказав би І. Франко, розширення змісту нашого внутрішнього «я», зворушення його до більшої або меншої глибини. Справжня поезія – мабуть, розмова не лише з Богом, але й розмова з кожним із нас.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Поетична творчість М. Лютика з огляду на свої тематичні та духовні горизонти істотно збагачує літературу, творену в Україні мовами національних меншин. Змістовність та високохудожність цієї лірики, не кажучи про її актуальність, дозволяє мріяти про глибше пізнання хоч би вибраних її одиниць у найрізноманітніших аспектах (образно-стильовому, інтертекстуальному, біографічному, компаративному, формальному), не кажучи про активніше введення всього цього матеріалу в загальноукраїнський та загальноєвропейський контекст.

Список використаної літератури

1. Гемблюк І. На пелюстках зірок : поезія Мірчі Лютика в українських перекладах Віталія Колодія / І. Гемблюк. – Чернівці : Місто, 2009. – 142 с. ; Gembliuk I. Na peliustkakh zirok : poeziiia Mirchi Liutyka v ukrainskykh perekladakh Vitaliia Kolodiia / I. Gembliuk. – Chernivtsi : Misto, 2009. – 142 s.
2. Лютик М. [Вірші] / М. Лютик // Молодий буковинець. – 1989. – 28 травня. – С. 11 ; Liutyk M. [Virshi] / M. Liutyk // Molodyi bukovynets. – 1989. – 28 travnia. – S. 11.
3. Лютик М. Зворотні обрії : поезії / М. Лютик ; пер. з рум. В. Колодія. – Чернівці : Букрек, 2018. – 144 с. ; Liutyk M. Zvorotni obrii : poezii / M. Liutyk ; per. z rum. V. Kolodiia. – Chernivtsi : Bukrek, 2018. – 144 s.
4. Романець О. Душа поезією стала (штрихи до портрета Мірчі Лютика) / О. Романець // Буковинський журнал. – 1999. – Ч. 3–4. – С. 208–212 ; Romanets O. Dusha poeziieiu stala (shtrykhy do portreta Mirchi Liutyka) / O. Romanets // Bukovynskyi zhurnal. – 1999. – Ch. 3–4. – S. 208–212.
5. Севернюк Т. Зерна добра Мірчі Лютика / Т. Севернюк // Вітчизна. – 2002. – № 9–10. – С. 147–149 ; Severniuk T. Zerna dobra Mirchi Liutyka / T. Severniuk // Vitchyzna. – 2002. – № 9–10. – S. 147–149.
6. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / Г. Сковорода ; ред. Л. Ушкалов. – Харків-Едмонтон-Торонто : Майдан ; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. – 1400 с. ; Skovoroda H. Povna akademichna zbirka tvoriv / H. Skovoroda ; red. L. Ushkalov. – Kharkiv-Edmonton-Toronto : Maidan; Vydavnytstvo Kanadskoho Instytutu Ukrainskykh Studii, 2011. – 1400 s.
7. Тоакє М. (до 75-річчя від дня народження поета і перекладача Мірчі Лютика) / М. Тоакє // Буковинський журнал. – 2014. – № 2. – С. 229–231 ; Випромінювати до згорання // Буковинський журнал. – 2014. – № 2. – С. 229–231 ; Тоакє М. (до 75-річчя від дня народження поета і перекладача Мірчі Лютика) / М. Тоакє // Буковинський журнал. – 2014. – № 2. – С. 229–231.
8. Тютчев Ф. «О вещая душа моя!..» : Стихотворения. Переводы. Размышления о поэте / Ф. Тютчев. – Москва : Школа-Пресс, 1995. – 496 с. ; Tyutchev F. «O veshchaya dusha moia!..» : Stikhotvoreniya. Perevody. Razmyshleniya o poete / F. Tyutchev. – Moskva : Shkola-Press, 1995. – 496 s.
9. Шевченко Т. Повне зібрання творів : у 12-ти т. / Т. Шевченко ; ред. М. Жулинський та ін. – Київ : Наук. думка, 2001. – Т. 5 : Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. «Букварь южнорусский». Записи народної творчості. – 496 с. ; Shevchenko T. Povne zibrannia tvoriv : u 12-ty t. / T. Shevchenko ; red. M. Zhulynskyi ta in. – Kyiv : Nauk. dumka, 2001. – Т. 5 : Shchodennyk. Avtobiohrafiiia. Statti. Arkheolohichni notatky. «Bukvar yuzhnorusskyi». Zapysy narodnoi tvorchosti. – 496 s.
10. Шпенглер О. Закат Европы : Очерки морфологии мировой истории / О. Шпенглер. – Москва : Мысль, 1998. – Т. 2 : Всемирно-исторические перспективы. –

606 с. ; Shpengler O. Zakat Yevropy : Ocherki morfologii mirovoy istorii / O. Shpengler. – Moskva : Mysl, 1998. – Т. 2 : Vsemirno-istoricheskie perspektivy. – 606 s.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2019.

L. Kovalets

**COGNIZING GOD, MAN, UNIVERSE:
MIRCHA LUTYK POETRY AS A SPIRITUAL DIMENSION**

The article analyzes thematic and spiritual horizons of poetry of the modern Romanian author Mircha Lutyk, who lives and works in Ukraine. The focus of attention was his selected works translated into Ukrainian by Vitaliy Kolodiy and included in the collection «Reversed Horizons» (Chernivtsi, 2018). The subject of the same author's philosophical and lyrical knowledge proved to be the overwhelming Triad of God, Man and Universe. Even when one topic, one member of the triad, comes up, others do not disappear. Where the Almighty is present in M. Lutyk's poetry, there is predominantly a Man and the Universe too with all the problems of their being.

The motive of God has a religious background, although M. Lutyk always strives to find his poetic, emotional, heart and spiritual form of the Divine declaration. Here one light tone dominates, while in the rest of the works, which are more about earthly things, the tones are from whole range. And M. Lutyk here is naturally more complex, more varied. As philosopher, he wants to understand the temporal flow, the farthest space («reversed horizons»!), the connection of generations, human transience and its unyielding nature. Despite this, Lutyk's lyrical hero successfully rises above the vanity, trivial, at the same time, not detaching from the prose of life, its essential dissonances. Hence the sorrow, or even a sharp, emotional rejection, henceforth, a whole series of works in this motive are sometimes unexpected for M. Lutyk's stylistic forms. So because of the comprehension of the traditional material, the culturological reminiscences, the painful resonation of sinfulness of the human, the Poet tried to understand the modern being, trying to harmonize it.

The theme of nature is also not «clean» in poet's perception, the theme of personality is broader for the theme of love or the same theme of twinning or man's family life. It refers to time-tested feelings, their comprehensiveness and depth. It's about the bitter and incomprehensible possibility of reverse movement, the return to the past, and even the ability to stop the moment, filling it with something that had its place long ago or minute ago. It follows, therefore, about the fundamental values of everyone, the family unity and of the person in the high times of his life and even afterwards. It is important that Lutyk's hero announces his feelings with great aesthetic delicacy. Even the patriotic theme is realized aesthetically, without hurry.

It is proved that due to its content, ideological dominants, high-artistry Mircha Lutyk's poetry substantially enriches the literature created in minority languages in Ukraine and it's worth the more active introduction into the all-Ukrainian and all-European context.

Key words: *Mircha Lutyk, poetry, translations, the triad of God, Man and Universe, lyrical hero, harmonic and disharmonious, existential.*